

Model náhradní rodinné péče pro děti se zdravotním znevýhodněním

Jan Paleček

Celostátní konference
17. 1. 2019

Pracovní skupina

- Věduna Bubleová – ředitelka SNRP
- Pavel Biskup – pediatr, ředitel Dětského centra ve Stránčicích
- Jana Klinecká – sociální pracovnice
- Jan Paleček - sociolog
- Hana Pazlarová – pedagožka, katedra sociální práce FF UK
- Hana Nová – soudkyně opatrovnického soudu
- Filip Vyskočil – právník
- David Kocman - sociolog
- Alena Vávrová – sociální pracovnice SNRP
- Hana Šilhánová – socioložka, bývalá ředitelka NROS
- Jaroslava Kolářová – pediatrička, neonatoložka, vedoucí Vojtova centra

Výstup pracovní skupiny

Dokument „Model náhradní rodinné péče pro děti se zdravotním znevýhodněním“

1. Náhradní rodinná péče pro děti se zdravotním znevýhodněním
 - 1.1 Souvislosti vzniku modelu NRP pro děti se ZZ
 - 1.2 Podněty pro modelování procesu NRP
2. Problémy a navrhovaná opatření v procesu NRP pro děti se ZZ
3. Model náhradní rodinné péče pro děti se zdravotním znevýhodněním
4. Závěr

Východiska modelování procesu

- Těžiště potřebných změn je především **v rozvoji systému podpory rodin dětí s postižením**, tedy v rozvoji zdravotních a sociálních služeb a v úpravě podmínek jejich využívání.
- **Specializace a případná profesionalizace části pěstounů je jen částí řešení**, protože děti vyžadující specializovanou péči budou nepochybně umístovány i do jiných náhradních rodin než do specializovaných.
- **Specializace znamená spíše speciální sdílení (specializované) péče o dítě** mezi náhradní rodinou a různými dalšími aktéry (především specialistů ze sociálních a zdravotních služeb), než primárně osobní specializaci pěstounů.
- Současný systém NRP vytváří nerovné podmínky života různých dětí tím, že **různé typy náhradní rodinné péče podporuje různými způsoby** (a někdy také vůbec), přestože cíl je ve všech případech stejný: zajištění stabilního a kvalitního náhradního rodinného prostředí.
- Proto model přichází s návrhy na **narovnání podmínek v různých typech náhradní rodinné péče**, co se týče přípravy, posuzování, odměňování a „doprovázení“.

Model NRP pro děti s postižením

• **Prevence**

• **Vstup dítěte do procesu péče mimo rodinu**

• **Intervence OSPOD a pověřených osob směrem k biologické rodině a k dítěti**

• **Vstup budoucích náhradních rodičů do procesu**

• **Přípravný kurz a posuzování náhradních rodičů**

• **Párování**

• **Soudní řízení o umístění do některé z forem náhradní rodinné péče**

• **Výchova v náhradní rodině**

Model NRP pro děti s postižením

Prevence

- Vlastní rodiny dětí s postižením dostávají takovou podporu, aby mohly zvládat péči o dítě v domácím prostředí:
 - Specializovaní pediatři informují rodiče dětí o postižení a vhodné péči o dítě a o vhodných zdravotních/ošetrovatelských službách.
 - Pojišťovny proplácejí potřebné pomůcky či specializovanou zdravotní péči a specializované terapie.
 - Případové vedení propojuje a koordinuje podporu poskytovanou rodině v rámci různých rezortů (zdravotního, sociálního, sociálně-právní ochrany).
 - Zdravotně-sociální služby (např. domácí ošetrovatelská péče, raná péče, respitní pěstounská péče, asistenční služby pro děti a jejich rodiny atd.) jsou dostupné v potřebném rozsahu.
- Personální kapacita posudkové služby je dostatečná, posudky jsou vydávány neprodleně.
- Příspěvek na péči je přiznáván na základě potřeb dítěte v jakémkoli věku (tedy i u dětí mladších jednoho roku).
- Děti, které se dlouhodobě či opakovaně ocitají v zařízeních zajišťujících nepřetržitou péči, jsou pod sociálně-právní ochranou. OSPOD a pověřené osoby pomáhají biologické rodině nalézt vhodnější alternativy, tedy sociálně-zdravotní terénní a ambulantní služby, které by umožnily rodině alespoň zčásti o dítě pečovat doma. (V případě nezájmu a trvalého odložení dítěte dá OSPOD podnět soudu k zásahu do rodičovské odpovědnosti a hledá alternativu k ústavní péči v náhradní rodinné péči – viz další fáze).

Model NRP pro děti s postižením

Vstup dítěte do procesu péče mimo rodinu

- Důvody:
 - Rodiče dítě zanedbávají či ohrožují.
 - Rodiče se rozhodnou o dítě nepečovat (dají dítě do babyboxu, dají obecný nebo adresný souhlas s osvojením, neprojevují zájem, odloží dítě do zařízení sociálních služeb apod.).
- OSPOD podá návrh na umístění dítěte mimo rodinu, soud rozhodne o umístění do pěstounské péče na přechodnou dobu nebo do péče jiné fyzické osoby, event. do péče před osvojením či rovnou do dlouhodobé pěstounské péče.

Model NRP pro děti s postižením

Intervence OSPOD a pověřených osob směrem k biologické rodině

- Orgány sociálně-právní ochrany dětí a organizace pověřené k sociálně-právní ochraně mají dostatek pracovníků.
- OSPOD a/nebo pověřené osoby intenzivně pracují s biologickou rodinou, hledají možnosti, jak dítě u rodičů udržet. Spolupracují se sociálně-zdravotními službami pro podporu rodin s dětmi se zdravotním znevýhodněním, zapojují je do plánování péče o dítě v sanované biologické rodině.
- Existují kritéria pro poskytování a ukončování sanace biologické rodiny a kritéria pro vyhodnocování situace dítěte.
- První vyhodnocení situace proběhne do 1 měsíce od umístění dítěte mimo rodinu, jsou stanoveny různé varianty budoucí péče o dítě (návrat k rodině, pěstounská péče, poručnictví, osvojení, ...).
- Druhé vyhodnocení situace proběhne do 3 měsíců od prvního vyhodnocení a na základě něj je navrženo vhodné dlouhodobé řešení (návrat do původní rodiny, pěstounská péče, poručnictví, osvojení).

Model NRP pro děti s postižením

Vstup budoucích náhradních rodičů do procesu

- Probíhá intenzivní kontinuální kampaň a nábor náhradních rodičů. Budoucím náhradním rodičům pro děti s postižením je nabízena specializovaná podpora a služby (viz také fáze „Výchova v náhradní rodině“).
- Budoucí náhradní rodiče podají žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči (ať už dlouhodobou, nebo na přechodnou dobu, přičemž ani jedna z těchto forem není zvýhodňována na úkor druhé).
- Sociální pracovníci OSPOD vyhledávají osoby v sociálním prostředí dítěte (příbuzné či jinak blízké), které by se mohly stát pěstouny, poručníky, osvojiteli či osobami svěřeneckými.

Model NRP pro děti s postižením

Příprava a posuzování žadatelů a zařazení do evidence žadatelů

- Přípravy, posuzování a výběr žadatelů metodicky vede a jejich kvalitu garantuje zastřešující orgán na celostátní úrovni (MPSV).
- Příprava, posuzování a výběr náhradních rodičů probíhají podle jednotně stanoveného „Standardu kvality příprav a výběru žadatelů“, který zahrnuje celý proces posuzování náhradních rodičů včetně kritérií pro schvalování a včetně uzpůsobení procesu příprav a posuzování pro příbuzenské pěstouny, poručníky s osobní péčí a svěřenecké rodiny.
- Přípravné kurzy jsou financovány státem (např. formou dotace krajským úřadům, určené výhradně na přípravné kurzy).
- Existuje centrální evidence přípravných kurzů, aby si žadatelé z jednoho kraje mohli vybrat z více možností a účastnit se přípravného kurzu v jiném kraji a v době, která jim vyhovuje.
- Pro přípravy, posuzování a schvalování žadatelů o svěření dítěte do náhradní rodinné péče jsou stanoveny závazné termíny (maximální lhůta od podání žádosti po vyjádření o ne/zařazení do evidence).

Model NRP pro děti s postižením

Párování

- Zasedání krajských panelů odborníků pro párování dětí s náhradní rodinou se účastní i sociální pracovníce OSPOD, které vedou případ dítěte. Pracovnice předkládají panelům návrh na řešení, který panel projednává a schvaluje.
- Existuje centrální registr pěstounů (dlouhodobých i přechodných), přístupný i z jednotlivých krajů.
- Existuje centrální registr dětí, jejichž situace vyžaduje umístění mimo rodinu, přístupný i z jednotlivých krajů.
- Z přechodných pěstounů se mohou stát pěstouni dlouhodobí (případně osvojitelé, umožňuje-li to právní postavení dítěte), pokud chtějí o dítě pečovat i nadále a je to v zájmu dítěte.

Model NRP pro děti s postižením

Soudní řízení o umístění dítěte do dlouhodobé náhradní rodinné péče

- Systém pěstounské péče, včetně pěstounské péče na přechodnou dobu, zajišťuje kvalitní alternativu ústavní péči i dětem se zdravotním znevýhodněním. Zákon nedovoluje umisťovat děti mladší 7 let do ústavní péče.
- Personální kapacita opatrovnických soudů je taková, aby mohly rozhodovat včas a v zájmu dítěte a s ohledem na lhůty sociálně-právní ochrany.
- Opatrovnické soudy mají při rozhodování o umístění dítěte do péče příbuzenských pěstounů a poručníků s osobní péčí k dispozici výstup z posouzení těchto osob krajským panelem pro náhradní péči.
- Soudy důsledně využívají institut svěřeni do péče jiné fyzické osoby pouze v těch případech, kde je silný předpoklad, že se dítě může brzy vrátit do péče vlastní rodiny. Nejpozději po uplynutí 6 měsíců od svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby zahájí soud na základě posudku OSPOD řízení o dalším řešení situace dítěte.

Model NRP pro děti s postižením

Výchova v náhradní rodině

- Náhradním rodinám je dostupná stejná podpora jako vlastním rodinám dětí s postižením, tak aby mohly zvládat péči o dítě v domácím prostředí:
 - Specializovaní pediatři informují náhradní rodiče dětí o postižení a vhodné péči o dítě a o vhodných zdravotních/ošetrovatelských službách.
 - Pojišťovny proplácejí potřebné pomůcky či specializovanou zdravotní péči a specializované terapie.
 - Případové vedení propojuje a koordinuje podporu poskytovanou rodině v rámci různých rezortů (zdravotního, sociálního, sociálně-právní ochrany).
 - Zdravotně-sociální služby (např. domácí ošetrovatelská péče, raná péče, respitní péčovská péče, asistenční služby pro děti a jejich rodiny atd.) jsou dostupné v potřebném rozsahu.

Model NRP pro děti s postižením

Výchova v náhradní rodině (pokr.)

- Průběžné vzdělávání náhradních rodičů je individualizované a přizpůsobené konkrétním potřebám dítěte s postižením.
- Příbuzenské pěstounské rodiny mají garantované dávky pěstounské péče.
- Systém podpory náhradních rodin (včetně podpory rodin pečujících o děti s postižením) je funkční:
 - Spolupráce všech odborníků z blízkosti dítěte a náhradních rodičů je koordinovaná, a to již od chvíle, kdy se rozhoduje o vhodnosti konkrétních náhradních rodičů pro konkrétní dítě.
 - Náhradní rodiny pečující o dítě s postižením dostávají intenzivnější podporu osob pověřených výkonem sociálně-právní ochrany (doprovázením).
- Pedagogové a zdravotničtí pracovníci jsou vzděláváni v problematice náhradní rodinné péče.

**Děkuji za pozornost
Jan Paleček**

Konference je financována Nadací Sirius